

Metodika nastave likovne kulture: Postizanje kvalitete osobe kroz odnos umjetnosti i života

Petric, Jelena

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Fine Arts / Sveučilište u Zagrebu, Akademija likovnih umjetnosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:215:047159>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-24**



Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Fine Arts in Zagreb](#)



**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AKADEMIJA LIKOVNIH UMJETNOSTI
ODSJEK LIKOVNA KULTURA**



**POSTIZANJE KVALITETE OSOBE KROZ ODNOS
UMJETNOSTI I ŽIVOTA**

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: Doc. mr. art. Sonja Vuk

Studentica: Jelena Petric

Zagreb, 2019. godina

Sadržaj

Sažetak

Summary

Teorijski dio

1. Uvod	1
1.1 . Što je <i>kvaliteta osobe</i> ?	2
1.2. Likovna edukacija u društvenom kontekstu	5
1.3. Na granici umjetnosti i života	8
1.4. Nove pedagoške prakse	9

Empirijski dio

2. Ciljna skupina	12
3. Ciljevi istraživanja	13
4. Metode istraživanja	14
5. Tijek istraživanja	
5.1. Opis i razrada istraživanja	16
5.2. Provedba istraživanja i zapažanja tijekom istraživanja	18
5.3. Analiza podataka i rezultati istraživanja	19
5.3.1. Analiza likovnih radova učenika osmog razreda 1 i rezultati istraživanja provedenog među njima	19
5.3.2. Analiza likovnih radova učenika osmog razreda 2 i rezultati istraživanja provedenog među njima	26
5.4. Rasprava o rezultatima istraživanja	35
6. Zaključak	38
7. Literatura	39
8. Dodaci	40
8.1 Pisana priprema za izvođenje istraživanja u sklopu nastavnog predmeta <i>Likovna kultura</i>	40
8.2 Upitnik	60

Sažetak

Naglasak ovog istraživanja stavljen je na učeničku percepciju suvremene vizualne umjetnosti i postizanje kvalitete osobe u nastavi Likovne kulture. Korelacija između te dvije odrednice jasna je ako uzmemo u obzir da se većina djela suvremene vizualne umjetnosti bavi pitanjem pojedinca i društva, a samim su time primjena i poučavanje suvremenih umjetničkih praksi u osnovnim školama poželjne kao metode za samoostvarenje učenika. No, prema postojećem Nastavnom planu i programu za likovnu kulturu u osnovnim školama, učenici se u nastavi Likovne kulture minimalno susreću sa suvremenim tendencijama u umjetnosti. Naglaska na refleksiju likovnog djela gotovo da nema, kao niti praktične izvedbe likovnih radova u suvremenim medijima.

Ovim radom istražuje se što je kvaliteta osobe, kako su je definirali pojedini psiholozi i filozofi te koja je veza razvoja kvalitete osobe i umjetnosti, tj. kreativnosti i vizualne kulture. Istraživanjem se nastojalo ustanoviti koji čimbenici utječu na razvoj intrapersonalne inteligencije kod učenika, čiji je razvoj neophodan za samoaktualizaciju osobe i kako bi nastava Likovne kulture mogla doprinijeti njenom razvoju. Analizirajući odnos umjetnosti i života, zapanjujući je nesrazmjer poučavanja suvremene umjetnosti i umjetnosti prethodnih razdoblja. Primjenjujući prakse suvremene umjetnosti učenici doista neposredno uče o sebi i svijetu i na taj način ih se priprema za konkretne probleme s kojima bi se mogli susresti u budućnosti te bi se nesrazmjer trebao smanjiti.

Prilikom istraživanja pokušalo se odgovoriti na sljedeća pitanja: Kako se intrapersonalna inteligencija učenika može poticati u nastavi Likovne kulture? Kako nastava Likovne kulture može doprinijeti samoostvarenju učenika? Kako suvremena vizualna umjetnost utječe na postizanje kvalitete osobe? Kako učenici promišljaju odnos vizualne umjetnosti i života?

Dobivenim rezultatima istraživanja odgovorilo se na istraživačka pitanja. Uključivanjem suvremene vizualne umjetnosti u nastavu, učenici se upoznaju s aktualnim zbivanjima u umjetnosti, a drugačijim pristupima i poticanjima konceptualnog mišljenja omogućuje se kvalitetniji razvoj osobnosti na putu prema samoaktualizaciji.

Summary

The focus of this research is students' perceptions of contemporary art and the achievement of a person's quality through the process of teaching fine arts. Considering that most contemporary artworks deal with the issue of the individual and society teaching, practicing contemporary art in primary schools is desirable as a method for self-realization. However, according to the existing curriculum for elementary schools, in the fine arts classes, students are minimally confronted with contemporary art. There is almost no encouragement of reflection about fine art, as neither practical implementation through contemporary media.

This treatise explores what is the quality of the person, as defined by psychologists and philosophers, and correlation between the development of a person's quality and fine art, creativity, and visual culture. The research is trying to define factors of achieving intrapersonal intelligence, which development is necessary for the self-actualization of person, and how to process teaching of fine arts can contribute to that development. Analyzing the relationship between art and life, the astonishing disparity between teaching contemporary art and art of previous periods is staggering. Through contemporary art practices, students can learn directly about themselves and the world, thus preparing them for the specific problems they might confront in the future.

This research appoint the following questions: Which is the way to encourage intrapersonal intelligence in the process of teaching fine arts? How the teaching of fine arts can contribute to self-realization? How contemporary visual art can affect on person's quality of life? Which is students opinion of the relationship between visual art and life?

Incorporating contemporary art into the process of teaching, students become familiarized with current developments in the arts. Also, different approaches and encouraging conceptual thinking can support the development of personality in the process of self-actualization.

1. UVOD

Teorijski dio ovoga rada bavi se usporedbom nastave Likovne kulture kakva ona jest i kakva bi trebala biti. Preispituje se problematika nastavnog procesa koji se temelji na zastarjelim modernističkim principima koji ne mogu odgovoriti na zahtjeve suvremenog društva te ne potkrepljuju potrebe današnjih učenika. Jedan od glavnih problema inzistiranje je na formalnom pristupu i nedostatak sadržaja suvremenih umjetničkih praksi. Cilj je ukazati na potrebu da se u nastavni proces implementiraju sadržaji bliski učenicima i kojima će stjecati sposobnosti i kvalitete koje će im koristiti u svakodnevnom životu. Ukazuje se na to da sadržaji suvremene umjetnosti korespondiraju sa potrebama današnjeg čovjeka. Živimo u vremenu koje od pojedinca zahtijeva sposobnost iščitavanja značenja na metaforičkoj, konceptualnoj razini, kritičkim stavovima i preispitivanju dominantnih postavki, iznalaženju drugačijih rješenja, postavljanju neadekvatnih pitanja i stjecanju vlastitih uvjerenja i vrijednosti. Percepcijom i refleksijom takvih radova učenici razvijaju kvalitete osobe na kojima bi se trebalo temeljiti društvo budućnosti.

1. 1. Što je kvaliteta osobe?

Promišljajući o teorijskim postavkama kvalitete osobe neizbježno je spomenuti Abrahama H. Maslowa i struju humanističke psihologije. Nastala iz potrebe da se u temeljne postulate psihologije uvrste činjenice proizišle iz proučavanja zdravih ličnosti, humanistička psihologija određuje pojedinca kao neotuđeno samoodređeno biće. Za razliku od psihoanalitičkog i bihevioralnog pravaca pruža mu egzistencijalnu slobodu i autonomiju, sa slobodom volje, ali i odgovornošću. Čovjek je biće namjere koje ima svrhu, vrednuje, stvara i prepoznaje značenja, a sama *namjernost* osnova je na kojoj počiva identitet (Maslow, 1976). Ljudska priroda svrhovita je, ali nikada ne može biti do kraja određena. Pitanja koja je postavio Maslow bave se time koliki potencijal čovjek ima u sebi, što sve može postati i dokle se može razviti. Zaključio je da čovjek posjeduje urođeni nagon koji ga tjera naprijed kako bi se realizirao i u potpunosti ostvario svoj potencijal – ono što je kadar postati. To uvelike ovisi o pojedincu, dakako, i o socijalnim uvjetima koji mogu kočiti, ali i stimulirati razvoj. Tako navodi pet potreba od kojih uvijek jedna dominira i koje su hijerarhijski uvjetovane, tzv. piramida potreba. To su fiziološke potrebe, sigurnosne potrebe, potreba pripadnosti i ljubavi, potreba samopoštovanja i poštovanja, potreba samoostvarenja. Kada pojedinac zadovolji fiziološke potrebe, dominaciju će preuzeti potrebe sigurnosti, a ostale će otići u pozadinu, i tako redom. Čovjek je životinja puna zahtjeva koja je vrlo rijetko potpuno zadovoljna. Kad se jedna potreba zadovolji, javlja se druga koja stupa na njezino mjesto. Velik dio svoga opusa Maslow je posvetio proučavanju osobina pojedinaca koji su realizirali najvišu potrebu samoostvarenih osoba za koje smatra da ih je veoma malo – manje od 1 posto – primjenjujući idiografsku, odnosno opisu metodu (Puljić, 1980). Neke od ključnih karakteristika takvih osoba su: uspješnije opažanje stvarnosti, prihvaćanje sebe, drugih i prirode, jednostavnost i fokusiranost, ali također i karakteristike poput izdvojenosti, potrebe za samoćom, smisla za humor te kreativnost. Tako Maslow (1976., str. 55) smatra *da koncept kreativnosti i*

koncept zdrave, samoaktualizirane, potpuno humane osobe izgleda da sve bliže i bliže idu zajedno i možda postaju ista stvar. Također, opis karakteristika kreativnih osoba koje je naveo E. Paul Torrance (Guiding Creative Talent, 1962) izvanredno korespondira s opisom samoaktualiziranih osoba (Bognar, 2012, str.12).

U svojoj teoriji o višestrukim inteligencijama Gardner navodi kako osobe s razvijenom intrapersonalnom inteligencijom karakterizira veoma razvijen unutarnji svijet. Takve osobe su neovisne, imaju jasnu ideju o tome tko su i što žele. Intrapersonalna inteligencija bazirana je na znanju o samom sebi, razumijevanju vlastitih misli i osjećaja. Proučavajući osobine ličnosti koje Maslow navodi kao primjere za samoostvarene osobe lako je uočiti da bez razvijene intrapersonalne inteligencije osoba ne može dosegnuti taj najviši oblik realizacije. Osobe sa razvijenom intrapersonalnom inteligencijom sklone su filozofskom promišljanju i stječu sposobnost intuitivnog poimanja svijeta oko sebe. Tako *naglašavanjem neosporivog prava na vlastita, jedinstvena osjećanja i točku gledišta, ne prihvaća se istovremeno moralni i intelektualni relativizam, već se prvenstveno misli da stvarnost nije toliko objektivno dana budući da je personalizirana i individualizirana, i utoliko drukčija za svakog promatrača* (Maslow, 1976, str.35).

Dakle, kvalitetu osobe mogli bismo definirati kroz pojam samoaktualizacije, a osobine koje su ključne pri njenom postizanju zajedničke su osobinama kreativnih osoba. To su neovisnost, znatiželja, propitivanje usvojenih pravila i pretpostavki, stvaranje inventivnih veza i povezivanje stvari koje uobičajeno nisu povezane, zamišljanje onoga što bi moglo biti, testiranje drugačijih, svježih pristupa, kritički osvrt na ideje, akcije i rezultate (Perić, 2013). Samosvjesne osobe s razvijenom intrapersonalnom inteligencijom sklone su takvom doživljaju svijeta koji se temelji više na njihovom vlastitom iskustvu nego društvenom konsenzusu. Intrapersonalna inteligencija kod učenika često je zanemarena u nastavi, razlog tome veliki je broj učenika i nedostatak vremena.

Zbog toga se u pravilu uvijek bira uniformirani pristup nauštrb onog personaliziranog. Okrenutost sebi i njegovanje unutrašnjeg svijeta smatra se lijepom i romantičnom osobinom rezerviranom za slobodno vrijeme. Dok se takvi stavovi ne promijene, školski sustavi podizat će institucionalizirane, a ne samoaktualizirane osobe.

1. 2. Likovna edukacija u društvenom kontekstu

Poticanjem kreativnosti teži se društvu okrenutom budućnosti, zato mnogi autori upravo u razvoju kreativnog potencijala vide i perspektivu pojedinih društava. Britanski povjesničar Arnold J. Toynbee (*A Study of History*, 1934) tvrdi da *propadanje civilizacija nije povezano s gubljenjem kontrole nad okolinom ili vanjskim napadima nego slabljenjem tzv. kreativne manjine koja prestaje biti sposobna da se nosi s novim izazovima* (Bognar, 2012).

Odgovor na pitanje zašto je suvremenom društvu likovna edukacija neophodna možemo naći i kod američkog filozofa Martina Jaya. U svakoj epohi dominira određeni *skopički režim* koji konstruira način gledanja, tako u epohi modernizma dominira kartezijanski dualistički model koji smjenjuje postmodernistički zasnovan na Nietzscheovoj kritici racionalizma. Uvodeći skopičke režime kao kritičko propitivanje dominacije vizualnoga kroz razotkrivanje novih režima vidljivosti, M. Jay naglašava da načini gledanja nisu prirodni, nego konstruirani, gledanje je fizička operacija, a vizualni svijet socijalna činjenica. U kontekstu funkcioniranja suvremenih sustava moći i društvene kontrole navodi Benthamov panoptikum koji kod subjekta stvara svijest da je stalno vidljiv, čime se stvara automatsko funkcioniranje moći. Ta moć očituje se i kao *društvo spektakla* Guya Deborda u koje je pojedinac uvučen kroz mrežu komunikacija. Naše poimanje realnosti bitno je posredovano medijima koji brišu jasne granice između zbilje i fikcije, stvarnosti i slike. Tako K. Rukavina (2010, str.548) opisuje: *Ono što omogućuje moći da vlada i da ju se prihvaća nije neka sila koja »tlači«, nego to što »prožima tijela«, producira znanje, proizvodi diskurse, stvara stvari i zadovoljstvo. Ta moć, utemeljena na kulturnoj vidljivosti i njoj pripadajućim skopičkim režimima, posebno se očituje u probojnosti i razgranatosti sustava i mreža komunikacije, razvoju medija i »informatičkih revolucija«.* U suvremenoj umjetnosti dolazi do napuštanja mimetičkog prikazivanja, destrukcije vidljive stvarnosti, odnosno dematerijalizacije svijeta podražaja, simulacije i privida. Simulacija postaje osnovno načelo postmoderne. Jean Baudrillard govori o

potpunom zamjenjivanju stvarnog njegovim znakovima. Rukavina (2010, str. 552) zaključuje da *slično kao i u filozofiji, umjetnost odražava nemogućnost uspostavljanja bilo kakve totalnosti i prinudnih hijerarhija već, štoviše, od gledatelja zahtijeva aktivno sudjelovanje u igri kreiranja značenja (...).*

Inzistiranje na poučavanju suvremenih umjetničkih praksi u nastavi Likovne kulture opravdano je iz više razloga. Današnje društvo treba osviještene pojedince koji će prvenstveno mariti o sebi, drugima i prirodi. Suvremena umjetnost promišlja i propituje značenja uloga, zalaže se za neosporna prava, vrijednosti svih bića te promiče toleranciju i humanost. No, osim toga, suvremena umjetnost razvija nove načine mišljenja, daje uvide u nova značenja i relacije čije je razumijevanje neophodno za samodostatno funkcioniranje u društvu. Živimo u vremenu koje od pojedinca zahtijeva sposobnost iščitavanja značenja na metaforičkoj, konceptualnoj razini, kritičkim stavovima i preispitivanju dominantnih postavki, iznalaženju drugačijih rješenja, postavljanju neadekvatnih pitanja i stjecanju vlastitih uvjerenja i vrijednosti.

U članku Komunikacijske mogućnosti suvremene umjetnosti u okviru likovno pedagoškog rada (Duh, Zupančić, 2008) preispituje se termin *komunikacijski paradoks suvremene umjetnosti*. Same po sebi, suvremene umjetničke prakse otvorene su i aktualne, često uključuju aspekte svakodnevice i samim time pozivaju promatrača na komunikaciju. Kako onda dolazi do tako očitog jaza između suvremene umjetnosti i publike? Glavni uzrok toga paradoksa – da umjetnost koja u svojoj srži teži komunicirati, ne može uspostaviti tu komunikaciju – leži u nedostatku znanja. Problem postaje još ozbiljniji uzmemo li u obzir da i sami učitelji, od kojih dolazi to znanje, nisu dovoljno kompetentni u tome području. Nažalost, likovno obrazovanje još se uvijek temelji na modernističkim principima koji ne mogu biti adekvatno oprimgjereni u stvarnom životu jer su zastarjeli, a oni novi doživljavaju se kao besmisleni, nepotrebni i nerazumljivi. Kako bismo smanjili taj jaz potrebno je prevladati osobne granice i stereotipe te naučiti čitati kodove suvremene

umjetnosti. Tako Duh i Zupančić ističu umjetničku evaluaciju kao jednako bitan element uz razvoj kreativnosti, tj. umjetnički rad u likovnom obrazovanju. Ta dva elementa međusobno su ovisna, a ako učenici dosegnu višu razinu emocionalnog i formalnog razumijevanja rada, ona se automatski odražava na njihov osobni izraz i stvaralaštvo, i obrnuto. Uvjeti koji su neophodni za takav oblik učenja su uvođenje komunikacijskih aktivnosti i poticanje osobnog mišljenja. Uloga nastavnika u procesu učenja uloga je moderatora. Nastavnici bi trebali omogućiti djeci da se prvenstveno osjećaju sigurno i cijenjeno, a iznošenje vlastitih razmišljanja trebalo bi biti jedan od prioriteta u nastavi. Učenicima je potrebno osigurati dovoljno vremena kako bi posvetili pažnju onome što ih zanima, a njihovo vlastito istraživanje treba podupirati uz što manje formalnih uputa. Kako bi potaknuli intrinzičnu motivaciju nužno je izbaciti mnoge strategije poput stalnog nadzora, ocjenjivanja, nagrađivanja, natjecanja, pretjeranog vođenja, sužavanja izbora aktivnosti te pretjeranih očekivanja (Perić, 2013). Takav pristup poučavanju usmjeren je na poticanje kvalitete osobe te na učenje o učenju koje učenici mogu primjenjivati u svim životnim situacijama. Škola kao odgojno-obrazovna institucija trebala bi osposobiti učenike za što bolje snalaženje u svakodnevnom životu, no škola je postala svrhom sama sebi. Djeci se kroz proces institucionalizacije uskraćuje pravo na radoznalost, na njihovo vlastito mišljenje i pravo na pogreške. Likovni odgoj, a naročito suvremene umjetničke prakse, jedna su od rijetkih područja u kojima se proces nastave promišlja i podupire na potpuno drugačiji način.

1. 3. Na granici umjetnosti i života

U radu *Primjena imerzivne metode na likovno izražavanje učenika u nastavi likovne kulture* (Vuk, Tacol, Vogrinc, 2015) polazi se od problema da učenici ne sudjeluju aktivno u vlastitom obrazovanju jer u njega nisu uključene njihove subjektivne potrebe, a potencijali za učenje ne nalaze se u njihovom svakodnevnom životu (Ule, 2008).

Nastava koja je okrenuta budućnosti trebala bi biti usmjerena na poticanje kvalitete osobe, tj. na novu intrasubjektivnost. Ono što je bitno za djecu jest iskustvo spoznaje, a ne baratanje kratkoročnim informacijama. Moramo biti sigurni da su učenici razumjeli kontekst i razloge nastajanja umjetničkih djela. To se najlakše može saznati kroz otvorenu komunikaciju, a učenike treba poticati na iznošenje vlastitog mišljenja. Time se učenike potiče na usvajanje svakodnevnog vizualnog jezika, osobni kreativni rast i intrapersonalnu komunikaciju. Suvremene umjetničke prakse obiluju temama iz svakodnevnog života, a najčešće su predstavljene na duhovit, šokantan, provokativan ili inovativan način. Refleksijom takvih radova učenici razvijaju kognitivne sposobnosti, socijaliziraju se, upoznaju sebe te grade vlastitu sliku svijeta. Cilj nastave trebao bi biti taj da učenici sami teže kreativnom izražavanju i uviđaju da je takvo iskustvo nagrađujuće samo po sebi jer potpomaže njihov osobni rast u svim sferama života.

1. 4. Nove pedagoške prakse

Kako bi nastava likovne kulture trebala izgledati s obzirom na karakter suvremene umjetnosti i rapidne društvene promjene? *Nove pedagoške prakse karakterizira prisutnost sadašnjeg, stvarnog života, njegovo kritičko promišljanje koje pomaže u prepoznavanju problema i traženju rješenja, za razliku od dosadašnje pedagoške prakse utemeljene na prijenosu podataka / informacija (...)* (Turković, 2013, str.3). Likovni pedagozi iz cijeloga svijeta ustvrdili su jasne stavove, već navedene u prethodnim poglavljima koji ističu zajedničke ciljeve i pravce djelovanja u skladu s aktualnim potrebama učenika. Iskristalizirali su se stavovi da *likovna umjetnost općenito i likovno obrazovanje posebno, imaju važnu ulogu u anticipaciji svih promjena u društvu, da umjetničko obrazovanje treba unaprijediti one vještine i kompetencije, putem razvoja znanja i transfera znanja na svim područjima, koje će pomoći mladim ljudima da se lakše snađu u životu. To istodobno podrazumijeva i snažnu potporu osobnom razvoju učenika.* (Turković, 2013, str.2)

Metodološki principi koji su u skladu s novim umjetničkim praksama u kojima se fokus s talenata i originalnosti premješta na kritičko i kontekstualno mišljenje, podupiru istraživačke projekte, samoevaluaciju, razvoj kompetencija i interdisciplinarnost. Ipak, bitno je imati na umu da krajnosti nikada ne nude sveobuhvatna rješenja. Tako likovna kritičarka Claire Bishop komentira da *umjetnost u formi: social engaged art, community-based art, experimental communities, dialogic art, littoral art i collaborative art često postaje žrtvom nametnutih joj projekata za poboljšanje socijalnih učinaka na način da zanemaruje estetski učinak djela i kaže „estetika je žrtvovana na oltar socijalne promjene.“* (Turković, 2013, str.4). Uvažavajući moguće opasnosti u kojima bi se mogla naći budućnost vizualne i likovne umjetnosti, metoda estetskog transfera (Duh, Zupančič) pokazuje se poželjnom i odgovarajućom. Prvenstveno, ta metoda osigurava da se učenicima ne prenose samo informativne, nego i estetske komponente umjetničkog

djela. Također, autori naglašavaju još jednu moguću opasnost, radi se o *pobjedi govora nad vidom* – *smatramo* (Duh, Zupančič, 2011, str.71) *da prerano davanje tumačenja umjetničkog djela nepovratno gubi mogućnost istraživanja koju umjetničko djelo nudi. Istraživanje se svodi na aktivnost pruženog znanja o umjetničkom djelu i u najvećoj je mjeri ograničen na istraživanje sklada između onoga što se čuje i vidi. U ovom slučaju, upute i obrada znanja određuju aktivnost. Umjesto stvaranja situacije pogodne za otkrivanje i promatranje koja gradi određen odnos s umjetničkim djelom, pristup je vođen onime što je bilo rečeno.* Primjenom metode estetskog transfera obje navedene opasnosti mogle bi se izbjeći. Ta metoda sadrži tri komponente, percepciju, recepciju i reakciju. Prilikom odabira reproduciranih umjetničkih djela treba se voditi principom kvalitete. Na taj način učenici će sa lakoćom usvojiti tehnike gledanja. Učenike treba poticati na izražavanje mišljenja u kojemu su ravnopravno zastupljene emocionalne i racionalne te svjesne i spontane komponente. Osim što učenici uče izražavati svoje stavove, oni izgrađuju vlastite stavove slušajući jedni druge, stječu vještine slušanja i senzibilitet za kvalitetnu komunikaciju koja se temelji na uvažavanju drugačijeg. Ukoliko učenike učimo vidjeti, a ne pohranjivati informacije, oni će umjetničko djelo doživjeti i afektivno i kognitivno. Takav doživljaj umjetničkog djela može dovesti do likovne reakcije koja će biti individualno rješenje svakog učenika i predstavljat će novo estetsko iskustvo (Duh, Zupančič, 2011, str.69). Još jedna kompetencija koju je bitno naglasiti je odgovornost. Kada učenici imaju izgrađene stavove i jasne zamisli o izvedbi likovnih radova u punom smislu prihvaćaju odgovornost, a to je veoma bitan korak pri samoevaluaciji. Uloga učitelja presudna je da bi ocjenjivanje kao samoprocjena postalo novi instrument u učeničkom razvoju i motivaciji. Bitno je da se uspostave jasni kriteriji te da se pažnja, koja je često usmjerena na međusobno uspoređivanje i natjecanje učenika, preusmjeri na intrinzičnu motivaciju u kojoj samoprocjena rezultira novim zadatkom koji učenik doživljava kao unutarnji poticaj. *Pedagoška uloga nastavnika jest uloga mentora, promatrača i evaluatora: on definira zadatak, određuje*

pravila ponašanja i ima prisan odnos s učenicima, osiguravajući pritom emocionalno obogaćeno radno okruženje. (Turković, 2013, str.10)

Učitelji bi u svakoj situaciji trebali biti svjesni da ne oblikuju samo likovni ukus učenika nego da im je dana velika odgovornost u kojoj je krajnji rezultat oblikovanje učenikove osobnosti.

*Učitelj, ako je doista mudar, ne nudi ti da uđeš u
kuću njegove mudrosti nego te radije vodi do
praga tvojega duha.*

*Jer viđenje jednoga čovjeka ne uzajmljuje svoja
krila drugome čovjeku.*

Halil Gibran

Empirijski dio

2. UZORAK ISTRAŽIVANJA

Ciljana skupina istraživanja učenici su osmih razreda, uzrasta od četrnaest godina. Istraživanje se provelo u sklopu nastave Likovne kulture u jednoj školi u dva osma razreda. U istraživanju je sveukupno sudjelovalo 34 učenika, zasebno u razredima po sedamnaest učenika. Istraživanje je u svakom razredu provedeno zasebno, tijekom dvaju nastavnih sati likovne kulture, sveukupno četiri sata u dva osma razreda.

3. CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Svrha ovog istraživanja ispitati je kako nastava likovne kulture može utjecati na razvoj intrapersonalne komunikacije kod učenika te samim time doprinijeti samoostvarenju učenika. Problemi od kojih se polazi su zanemarivanje intrapersonalne inteligencije u odgojno obrazovnom procesu i izbjegavanje primjene suvremenih vizualnih praksi u nastavi likovne kulture. Cilj samog istraživanja upravo je udruživanje navedenoga – potaknuti učenike na intrapersonalnu komunikaciju drugačijim pristupom nastavi i realizaciji rada te im na taj način približiti suvremenu vizualnu umjetnost. Pri tome je bitno istražiti koliko su učenici upoznati sa suvremenom vizualnom umjetnošću te kako je doživljavaju i prosuđuju.

Postavka od koje se polazi jest da se suvremena vizualna umjetnost bavi aktualnim problemima čovjeka i društva i kao takva idealna je za promišljanje odnosa umjetnosti i života, a samim time i nastava likovne kulture može veoma bitno doprinijeti samoostvarenju učenika.

Pri istraživanju pokušalo se odgovoriti na sljedeća pitanja:

1. Kako se intrapersonalna inteligencija učenika može poticati u nastavi likovne kulture?
2. Kako nastava likovne kulture može doprinijeti samoostvarenju učenika?
3. Kako suvremena vizualna umjetnost utječe na postizanje kvalitete osobe?
4. Kako učenici promišljaju odnos vizualne umjetnosti i života?

4. METODE ISTRAŽIVANJA

U istraživanju se koristila uzročno-komparativna metoda kvalitativne paradigme, kojom se ispitivala percepcija i razumijevanje suvremene vizualne umjetnosti kod učenika osmih razreda te njihov odgovor na mogućnost drugačijeg pristupa realizaciji rada, tj. likovnog zadatka. Dobiveni odgovori rezultat su praćenja i bilježenja cijelog procesa, analize radova ispitanika te analize upitnika koji su ispitanici ispunjavali. Uz pomoć upitnika kao mjernog instrumenta ispitivali su se stavovi učenika o praksama suvremene vizualne umjetnosti te o zadovoljstvu izvedenim radovima koji su nastali kao rezultat istraživanja. Ostali instrumenti istraživanja su fotografije i snimke radova, bilješke i priprema za nastavni sat.

5. TIJEK ISTRAŽIVANJA

5.1. Opis i razrada istraživanja

Istraživanje je provedeno u sklopu redovne nastave Likovne kulture u dva osma razreda u trajanju od četiri školska sata ili dva dvosata. Ispitanici su bili učenici dvaju osmih razreda iste škole. Svi učenici odradili su isti likovni zadatak u jednakim uvjetima.

Likovni zadatak osmišljen je u sklopu izborne nastavne teme *Oblikovanje prostornih površina*. Učenicima je tema prezentirana uz pomoć igre koja ih je uvela u promišljanje tijela i prostora te PowerPoint prezentacije s različitim likovnim primjerima, pri čijem prikazivanju je provedena rasprava. U prethodnom dogovoru s učiteljicom razreda u kojima se odvijalo istraživanje, učenicima nije najavljeno koji materijal trebaju donijeti na dvosat likovne kulture. Tijekom same praktične izvedbe učenici su koristili vlastite pametne telefone i sve što ih okružuje u prostoru učionice. Namjera je bila potaknuti učenike da se kreativno izraze u situaciji koja je veoma slična okruženju u kojem svakodnevno borave i da uz pomoć imaginacije osmisle situacije koje će biti odgovor na likovni zadatak.

Oba razreda imala su isti zadatak, fotografijom ili video-isječkom prikazati kako riješiti ugroženost osobnog prostora. Učenici su zadatak realizirali u grupama te su se međusobno dogovarali o scenariju, scenografiji, kadru i prezentaciji rada.

Nastava se odvijala u multimedijalnoj učionici u kojoj su učenici imali jako puno praznog prostora – to je učionica u kojoj nema stolova za rad. Samim time učenici su bili znatiželjni i pitali su prije početka sata što će raditi, s obzirom na to da nisu ponijeli nikakav pribor sa sobom. Na samom početku sata igrali smo igru koja se sastoji od hodanja i praćenja drugih osoba pogledom. Igra je veoma dinamična jer se na određeni znak pravila mijenjaju, a igra postaje sve zahtjevnija i

sve je manje prostora u kojemu je dopušteno kretati se. Osim toga, teško je i ponekad nemoguće imati više od jedne osobe u vidnom polju. Atmosfera u razredima bila je veoma pozitivna, premda je graničila s nedostatkom discipline – pojedini učenici nisu shvatili pravila igra te su ometali druge. Usprkos tome, godila im je akcija i nakon igre sjeli su te uzbuđeno komentirali svoje doživljaje. Postupno, razgovorom, otkrivali su kakve sve vrste prostora postoje, razlikujući stvarne i fizičke prostore od onih virtualnih i konceptualnih. Nakon toga povelu smo raspravu o primjerima suvremene vizualne umjetnosti koji su bili prikazani na PowerPoint prezentaciji. Učenici su opisivali što vide i kako tumače razloge zbog kojih su takvi radovi nastali. Bilo je veoma zanimljivo slušati njihove komentare koji su često bili zreli i pronicljivi. Mnogi radovi su ih iznenadili i zaokupili njihovu pažnju. Takvim primjerima učenicima je prezentirana vizualna umjetnost koja je izišla van granica galerija i muzeja, a njihova uloga je potaknuti učenike na promišljanje koje ih usmjerava prema spoznaji da je vizualna umjetnost mnogo bliža svakodnevnom životu nego što se prezentira. Također, to je bio uvod u zadatak koji ih je očekivao jer su ta djela promišljena kroz odnos s vlastitim tijelom i prostorom te su dokumentirana video-isječkom i fotografijom. Uz to, učenici su po prvi put čuli za happening, performance, instalaciju i land-art te smo zajedno pokušali doći do odgovora zašto je nastala takva vizualna umjetnost i što je razlikuje od vizualnih umjetnosti iz prethodnih razdoblja.

Prije nego što je učenicima prezentiran njihov zadatak, još smo jednom povelu razgovor o temi prostora. Ovaj put smo se usmjerili na nevidljivi, osobni prostor i njegove zakonitosti. Učenici su objašnjavali i demonstrirali kako bismo ga mogli vizualizirati i koje bi bile granice takvog prostora. Pokušali smo osvijestiti važnost osobnog prostora u svakodnevnom životu i komunikaciji. Također, zamišljali smo razne situacije u kojima distanca između dvije osobe prikazuje njihov odnos. Učenici su navodili mnoge primjere neverbalne komunikacije i upadanja u tuđi intimni prostor, naročito u javnim prostorima, poput čekaonica ili javnog prijevoza.

Nakon toga, učenicima je objašnjen njihov zadatak – trebali su kamerom zabilježiti ugroženost vlastitog prostora i ponuditi rješenje za takvu situaciju. Učenici obaju razreda podijeljeni su u četiri grupe. Svaka grupa odlučila je hoće li radu pristupiti medijem fotografije ili video-isječka. To je ovisilo o ideji rada, tj. scenariju. Također, podijelili su i uloge, tako da su neki bili zaduženi za snimanje, a neki za provedbu ideje. Svi zajedno odlučivali su o scenografiji i kadru. Učenici su bili veoma uzbuđeni, glasni i slobodni.

Posljednja etapa sata bila je zajednička analiza radova. Na prezentaciji su se nalazili koraci i kriteriji kako analizirati svaki rad. Učenici nisu bili zainteresirani za diskusiju s kolegama, bili su znatiželjni vidjeti što su drugi napravili, no njihova koncentracija bila je tek dovoljna da poslušaju prezentaciju rada drugih grupa. Mogući razlog tome taj što učenici nisu naučeni na refleksiju radova. Na kraju nastavnog dvosata, svi učenici ispunili su kratku anonimnu anketu od osam pitanja. U anketi se propitivao njihov stav o suvremenoj vizualnoj umjetnosti te zadovoljstvo realiziranim radom.

Pri analizi podataka težište je bilo utvrditi stav učenika osmih razreda o nekim praksama suvremene vizualne umjetnosti i utvrditi njihovo zadovoljstvo realiziranim radovima. Pomoću usporedbi i analize radova došlo se do odgovora na pitanje kako učenici prosuđuju suvremenu vizualnu umjetnost i koliki je njihov interes za izvedbu takvih radova pri nastavi likovne kulture. Odgovorilo se na pitanje jesu li učenici kreativni kada nemaju unaprijed zadane materijale za rad. Doneseni zaključci potkrijepljeni su odgovorima dobivenim iz upitnika i analizom radova. Dobiveni rezultati istraživanja prikazani su postocima i grafikonima, opisani u analizi radova te raspravi.

5.2. Provedba istraživanja i zapažanja tijekom istraživanja

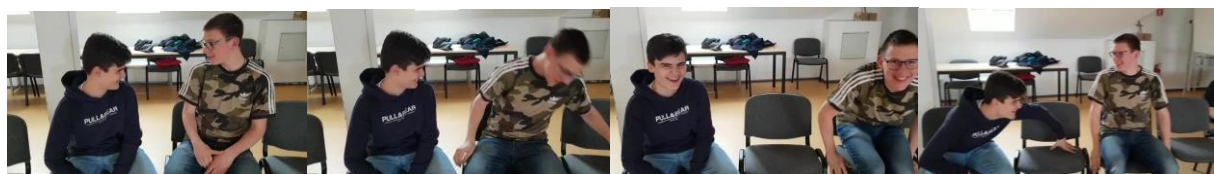
Od samog početka nastave u oba razreda primijećena je znatiželja učenika, samim time što nisu unaprijed obaviješteni o materijalima koje trebaju donijeti sa sobom te zbog novog prostora koji nije tipičan prostor, tj. nema ustaljeni raspored stolaca i školskih klupa. Učenici su se osjećali slobodnije nego inače i svidjelo im je se to što nisu mogli predvidjeti što će raditi. Svi su pozitivno reagirali na poziv za igru, ali zbog uzbuđenja nisu koncentrirano slušali pravila igre. Zbog toga je igru bilo teže voditi nego što se očekivalo. Nedostatak discipline mogao bi se pripisati novoj situaciji u kojoj su se učenici osjećali mnogo slobodnije nego na uobičajenoj nastavi. Ipak, igra je potaknula željenu reakciju i učenici su veoma opušteno pokrenuli temu tijela i prostora. Također, nakon igre su mirno sjedili i veoma pažljivo pratili PowerPoint prezentaciju. Primjeri koji su prikazani zaokupili su njihovu pažnju i učenici su s lakoćom iznosili svoje mišljenje. Učenici su odlično reagirali na radove koji su prikazani na prezentaciji te su imali veoma zrele komentare. Primijećeno je posebno razumijevanje i suosjećanje za neke radove (Gordon Matta-Clark, *Splitting*), dok su za neke druge imali veoma kritičke stavove (Christo and Jeanne-Claude, *Wrapped Coast*). Temu osobnog prostora učenici su dobro prihvatili te su dijelili svoja iskustva, s tim da su se potpuno usmjerili na opisivanje ugrožavanja osobnog prostora, ali ne i rješavanja tog problema. Više puta pokušalo se potaknuti učenike da ponude još neke prijedloge kako riješiti problem ugrožavanja osobnog prostora, no bili su poprilično ograničeni na rješenja poput sukoba ili ignoriranja. Isti problem pojavio se i u realizaciji radova.

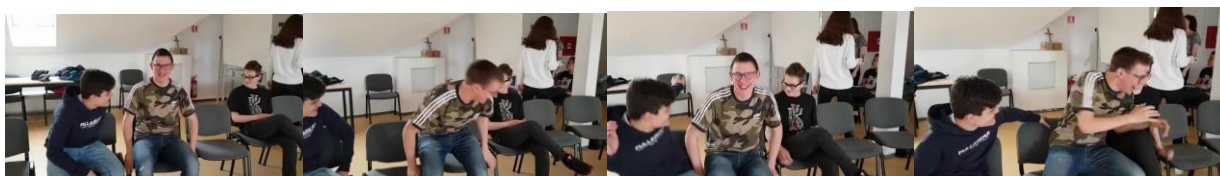
5.3. Analiza podataka i rezultati istraživanja

5.3.1 Analiza likovnih radova učenika osmog (1) razreda i rezultati istraživanja provedenog među njima

Učenici osmog razreda 1 napravili su jedan video-rad i tri serije fotografija. Taj razred bio je veoma nediscipliniran, a uzrok tome prvenstveno bi mogao biti taj što učiteljica likovne kulture nije bila prisutna na nastavi. U tome razredu bilo je nekoliko problematičnih učenika koji su ometali druge prilikom osmišljavanja i izvedbe rada. To se pokušalo riješiti dajući tim učenicima više odgovornosti kako bi se više fokusirali na zadatak, a manje na ometanje drugih.

Grupa 1 osmog razreda 1 osmislila je video-rad u kojemu su veoma maštovito opisali situaciju u kojoj se susrećemo s nametljivom osobom i izbjegavamo je. Njihova ideja bila je prikazati da izbjegavanje nije najbolje rješenje i da bi se trebali suočiti s tom osobom i izraziti svoje mišljenje. Ignoriranje takve situacije nije preporučljivo jer kad-tad doći će trenutak u kojemu neće biti drugog rješenja nego da se suočimo. Učenici su to prikazali video-isječkom u kojemu sudjeluju tri osobe. Sve tri osobe sjede na nizu stolaca, osoba koja sjedi lijevo ima ulogu nametljive osobe, osoba u sredini je ona koja izbjegava, dok desno sjedi osoba koja ima svoj stav i suočava se s problemom. Osoba lijevo potiskuje osobu koja je u sredini, ona se sve više približava osobi desno, dok se ne nađe u bezizlaznoj potisnutoj situaciji u kojoj se mora suočiti. Ovi učenici odlično su odgovorili na zadatak, ali trebalo bi s njima raditi više na prezentaciji rada, što se odnosi i na sve ostale grupe. Slika 1 prikazuje taj proces.





Slika 1

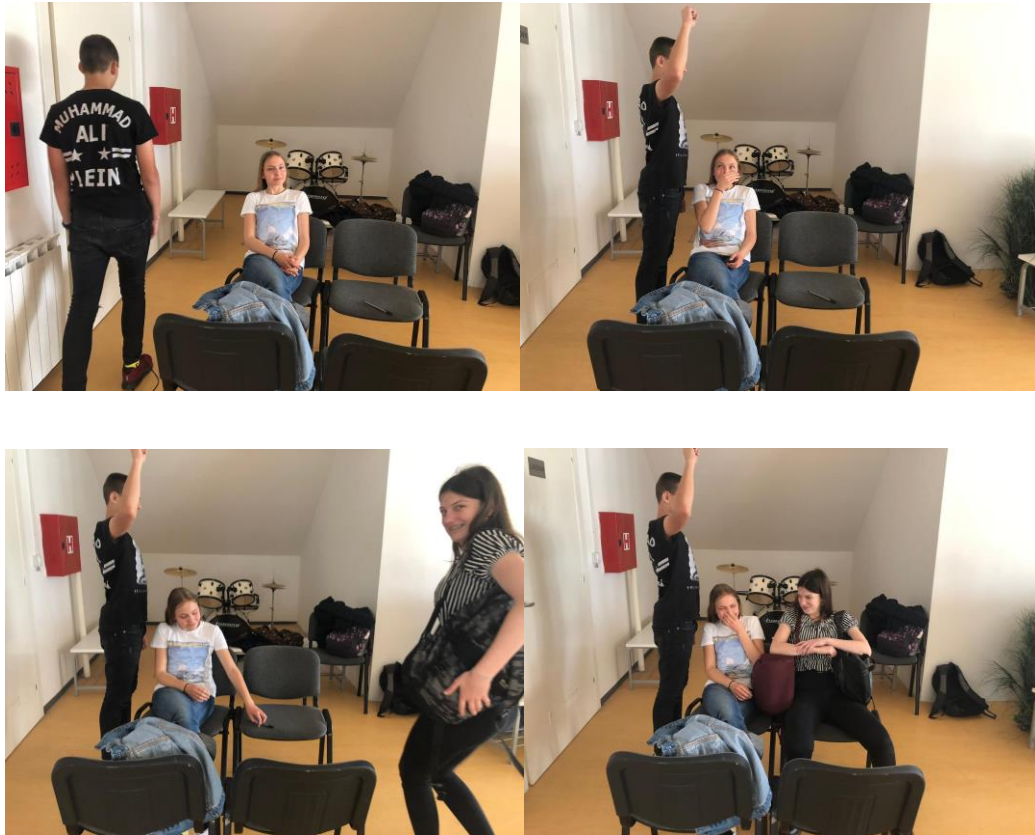
Grupa 2 osmog razreda 1 osmislila je rad koji se sastoji od tri fotografije jedne situacije. Situacija se odvija na klupici u parku. Dvije djevojke čitaju knjigu, prilazi im mladić i sjeda pokraj jedne djevojke. Nametljivo zaviruje u sadržaj koji djevojka čita, no, tu ne staje – gledajući u djevojku stavlja svoju ruku na njezino bedro. U tom trenutku djevojka burno reagira i brani se od nasrtljivog mladića tjerajući ga od sebe knjigom. Ova grupa radu je pristupila šablonski i demonstrativno (Slika 2).



Slika 2

Grupa 3 osmog razreda 1 također se odlučila za niz fotografija. Četirima fotografijama opisali su situaciju u javnom prijevozu u kojoj je jednoj osobi narušen njezin privatni prostor, no nisu ponudili nikakvo rješenje takve situacije. Situacija je prikazana kroz četiri kadra. U prvom mladić ulazi u autobus i stoji veoma blizu djevojke koja sjedi. Mladić se desnom rukom drži za rukohvat, a djevojka demonstrativno pokazuje da je suočena s neugodnim mirisom. Ovdje su učenici dosjetljivo prikazali jedan od načina neverbale komunikacije. No, nažalost, njezina reakcija

nije imala učinka, a cijela situacija se pogoršava kada pokraj nje nemarno sjeda druga osoba koja ima dvije torbe te je fizički izgurava s njenog sjedala (Slika 3).



Slika 3

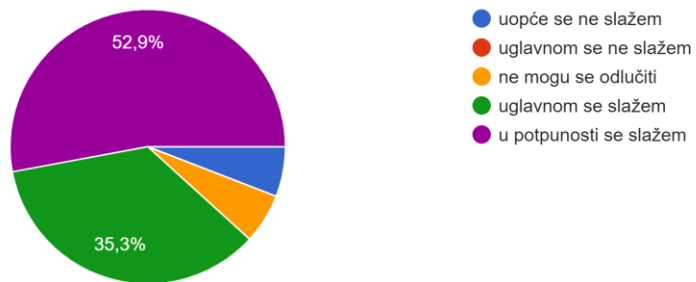
Posljednja grupa 4 osmog razreda 1 bila je najproblematičnija. U samoj grupi vladala je euforija i manjak discipline. Iako se pokušavalo intervenirati s prijedlozima i savjetima učenici nisu bili u stanju dogovoriti se oko načina izvedbe i prezentacije rada. Ta grupa snimila je fotografije koje smo analizirali na satu, no kasnije nisu htjeli ustupiti materijale u svrhu ovoga pisanog rada. Njihova odluka je ispoštovana, kao i pravo na njihovu privatnost, a rad grupe je analiziran bez vizualnih materijala. Učenici su interpretirali dvije teme. U prvoj temi prikazan je dječak koji ometa drugu djecu koja žele mir, u drugoj temi prikazan je sukob između dva dječaka koja su si okrenula leđa. Učenici su pozicijama svojih tijela prikazali željenu atmosferu i emocije, a to pokazuje da su dobro shvatili zadatak i nisu mu pristupili demonstrativno. Učenici su se našli

u prilično novoj situaciji u kojoj im je dopušteno više slobode nego inače, no u nekoliko navrata rada s tom grupom i drugačiji pristup nastavi i kod njih bi se vjerojatno razvio veći osjećaj odgovornosti.

Rezultati ankete osmog razreda 1 sljedeći su:

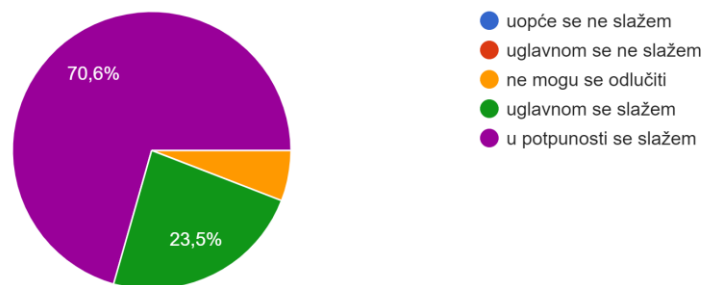
Zadovoljan/na sam radom koji je naša grupa napravila.

17 odgovora



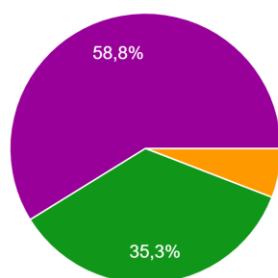
Mislim da tijelo može biti sredstvo izražavanja u umjetnosti.

17 odgovora



Mislim da su iskustvo i ideja jednako bitni kao i sama izvedba rada.

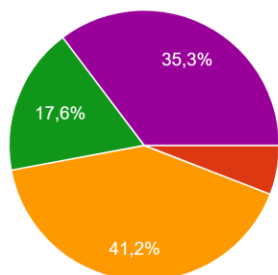
17 odgovora



- uopće se ne slažem
- uglavnom se ne slažem
- ne mogu se odlučiti
- uglavnom se slažem
- u potpunosti se slažem

Prilikom rada naučio/la sam nešto nešto novo o sebi.

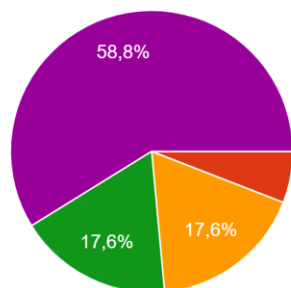
17 odgovora



- uopće se ne slažem
- uglavnom se ne slažem
- ne mogu se odlučiti
- uglavnom se slažem
- u potpunosti se slažem

Mislim da se suvremena umjetnost bavi aktualnim problemima čovjeka i društva.

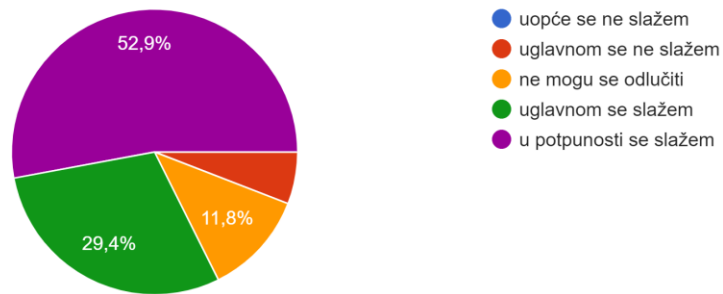
17 odgovora



- uopće se ne slažem
- uglavnom se ne slažem
- ne mogu se odlučiti
- uglavnom se slažem
- u potpunosti se slažem

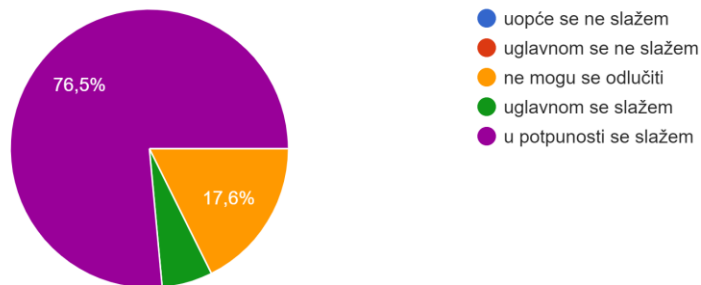
Mislim da su djela suvremene vizualne umjetnosti zanimljiva.

17 odgovora



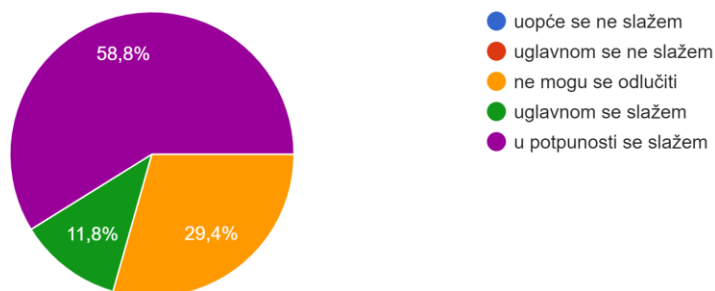
Mislim da suvremena vizualna umjetnost može utjecati na razmišljanje i djelovanje pojedinca.

17 odgovora



Mislim da umjetnost koja nije u muzejima ima jednaku vrijednost kao i ona koja je u muzejima.

17 odgovora

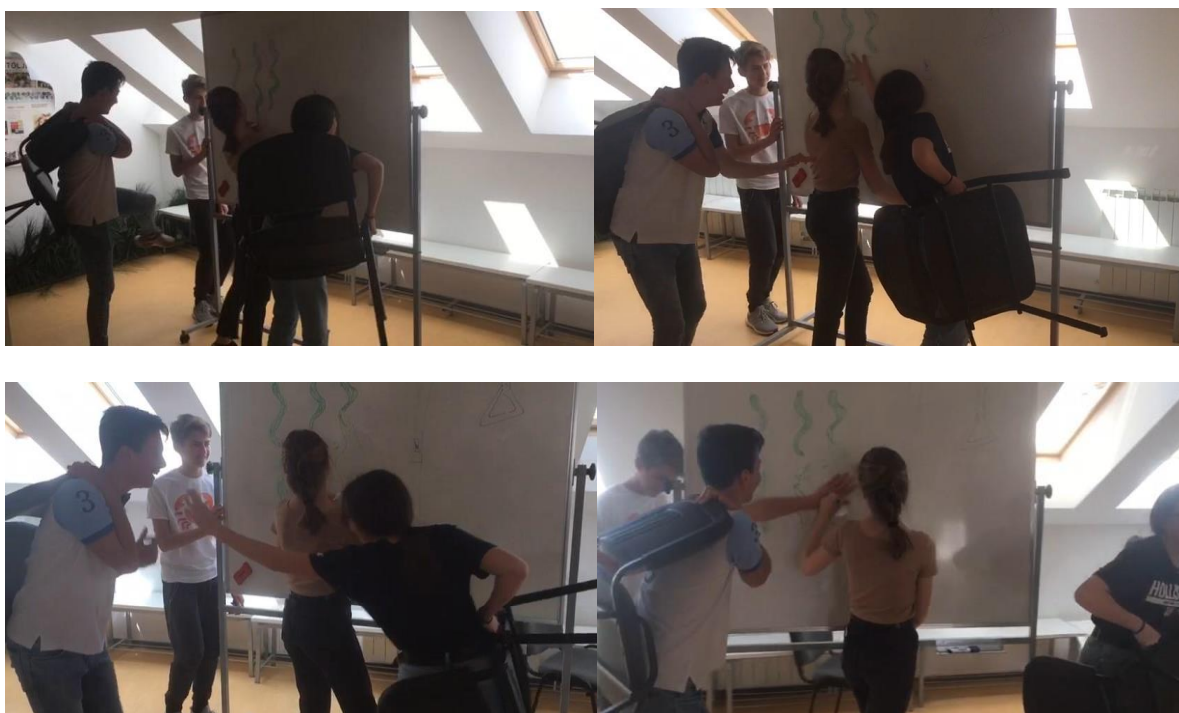


Rezultati ankete pokazali su da je većina učenika zadovoljna radom koji su izradili zajedno u grupi. Veoma čvrsto podržavaju stavove da tijelo može biti sredstvo izražavanja u umjetnosti te da su iskustvo i ideja jednako bitni kao i sama izvedba rada. Općenito imaju veoma pozitivne i podržavajuće stavove o suvremenoj vizualnoj umjetnosti. No, po pitanju vlastitog razvoja kroz likovni zadatak, učenici su poprilično neodlučni ili nesigurni. Iako prevladavaju pozitivni odgovori, stječe se dojam da učenici nisu dosada promišljali na takav način. Zato bi to pitanje moglo biti ključno za istraživanje. Jedan od razloga je i to što je jedino pitanje koje se odnosi na njih osobno, ostala su vezana uz zadovoljstvo radom koji su radili u grupi ili stavovima o vizualnoj umjetnosti. Veliki postotak odgovora *Ne mogu se odlučiti* (41,2 %) pokazuje da su učenici bili iskreni prilikom odgovaranja i da nemaju naviku analizirati svoje iskustvo na takav način. Time se potvrđuje da bi u nastavi *Likovne kulture* trebalo staviti više naglaska na refleksiju i samorefleksiju te da bi učenike trebalo usmjeravati da učenje promišljaju u različitim kontekstima.

5.3.2. Analiza likovnih radova učenika osmog (2) razreda i rezultati istraživanja provedenog među njima

Učenici drugog osmog razreda 2 napravili su dva video rada i dva niza fotografija. Disciplina u razredu nije bila zadovoljavajuća, no bilo je lakše i kvalitetnije raditi sa učenicima osmog razreda 2 nego sa učenicima osmog razreda 1. Razlog tome mogao bi biti taj što je tokom nastave učiteljica *Likovne kulture* bila također prisutna.

Grupa 1 osmog razreda 2 snimila je video-rad. Rad prikazuje učenicu koja pokušava dovršiti crtež na školskoj ploči, usprkos provokacijama ostalih učenika. Učenici su se potrudili nekoliko puta snimiti video-isječak, sve dok nisu dobili željenu situaciju. Rad je veoma fluidan i jasan. Učenica crta po ploči koju gura učenik, još dvoje učenika hoda paralelno uz njih i zadirkuju učenicu koja crta tako što joj brišu dio crteža, dok se međusobno naguravaju i nose stolice. Učenici nisu ponudili rješenje kako riješiti takvu situaciju (Slika 4).



Slika 4

Grupa 2 osmog razreda 2 također je snimila kratki video-rad. Učenice ove grupe promislile su osobni prostor na veoma suvremen i drugačiji način u usporedbi s ostalim radovima. Snimile su

veoma kratki video-isječak u kojem jedna osoba drugoj osobi preko ramena zaviruje u mobitel. Na to druga osoba reagira pogledom koji automatski odbija prvu osobu (Slika 5).



Slika 5

Grupa 3 osmog razreda 2 prikazala je medijem fotografije situacije u kojima je jedna osoba vidno nametljiva, situaciju u kojoj su dvije osobe veoma bliske i situaciju u kojoj je jedna osoba izolirana od grupe. Učenice su koristile govor tijela kako bi prenijele odnose među njima u medij fotografije, no odabir situacija i pozicioniranje prilično je šablonski (Slika 6).



Slika 6

Grupa 4 osmog razreda 2 osmislila je scenarij koji se gotovo svakodnevno događa na autobusnoj stanici i kojem su imali priliku više puta svjedočiti. Radi se o veoma nametljivoj osobi koja uznemiruje ostale dok čekaju autobus. Učenici su se odlučili za medij fotografije, snimili su narativni niz fotografija po uzoru na strip. Uspjeli su dočarati napetu i pomalo komičnu atmosferu. Situacija eskalira gotovo do fizičkog sukoba, no u jednom trenutku jedna hladna glava razdvaja sukobljene strane (Slika 7).



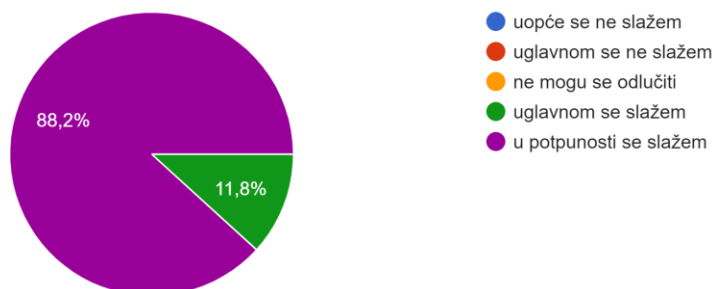


Slika 6

Rezultati ankete osmog razreda 2 su sljedeći;

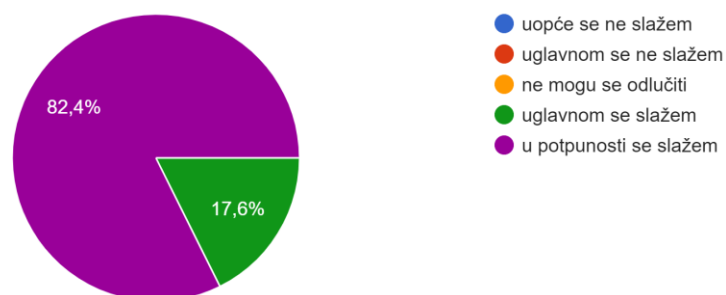
Zadovoljan/na sam radom koji je naša grupa napravila.

17 odgovora



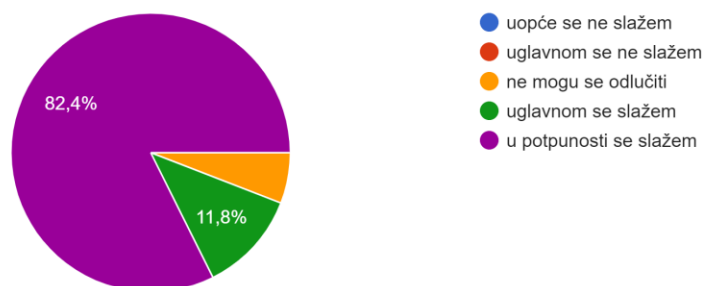
Mislim da tijelo može biti sredstvo izražavanja u umjetnosti.

17 odgovora



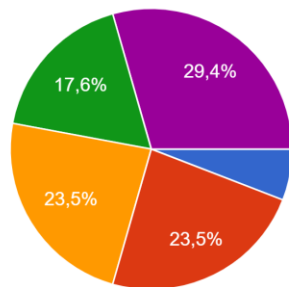
Mislim da su iskustvo i ideja jednako bitni kao i sama izvedba rada.

17 odgovora



Prilikom rada naučio/la sam nešto nešto novo o sebi.

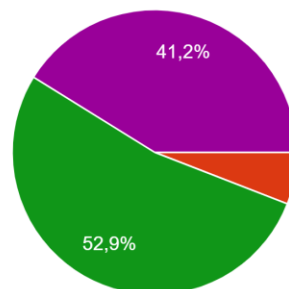
17 odgovora



- uopće se ne slažem
- uglavnom se ne slažem
- ne mogu se odlučiti
- uglavnom se slažem
- u potpunosti se slažem

Mislim da se suvremena umjetnost bavi aktualnim problemima čovjeka i društva.

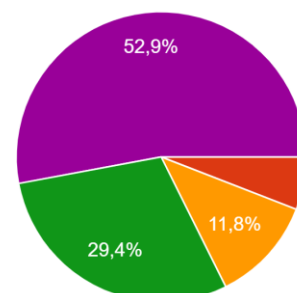
17 odgovora



- uopće se ne slažem
- uglavnom se ne slažem
- ne mogu se odlučiti
- uglavnom se slažem
- u potpunosti se slažem

Mislim da su djela suvremene vizualne umjetnosti zanimljiva.

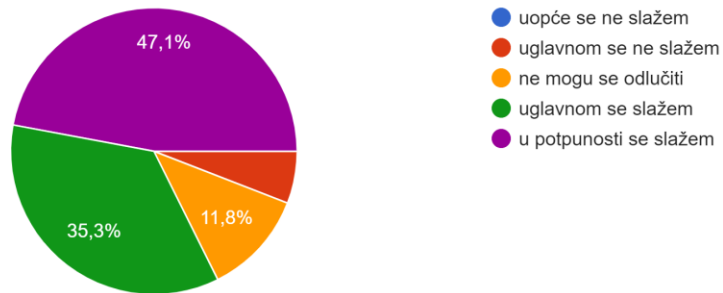
17 odgovora



- uopće se ne slažem
- uglavnom se ne slažem
- ne mogu se odlučiti
- uglavnom se slažem
- u potpunosti se slažem

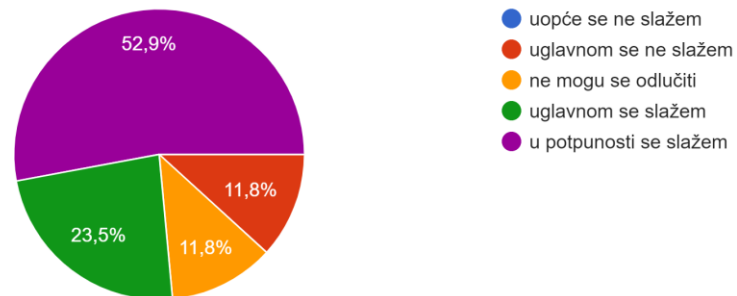
Mislim da suvremena vizualna umjetnost može utjecati na razmišljanje i djelovanje pojedinca.

17 odgovora



Mislim da umjetnost koja nije u muzejima ima jednaku vrijednost kao i ona koja je u muzejima.

17 odgovora



Analiza rezultata ankete provedene među učenicima osmog razreda 2 pokazuje slične rezultate kao i kod osmog razreda 1. Ono što čini razliku u usporedbi ta dva razreda jest da su učenici osmog razreda 2 zadovoljniji realiziranim radovima. Smatram da je razlog tome što su učenici bili fokusiraniji na rad, a tome je doprinijela grupna dinamika i disciplina. Ponovno, pri analizi rezultata ističe se tvrdnja *Prilikom rada naučio/la sam nešto novo o sebi*. Odgovori na ovu tvrdnju su veoma šaroliki usporedimo li ih sa postotcima odgovara u drugim pitanjima gdje često dominiraju dva odgovora. Štoviše, učenici ovoga razreda još su kritičniji od učenika prethodnog razreda. Od njih 17, jedan/na učenik/ca uopće se ne slaže s tvrdnjom, a četvero učenika uglavnom ne slaže, četvero ih se ne može odlučiti, troje se uglavnom slažu i petero se slaže s tvrdnjom. Šarolikost odgovora ponovno potvrđuje da su učenici iskreni i ne prepuštaju se potvrđivanju odgovora kada se pitanja odnose na njih osobno. Također, bitno je istražiti zašto učenici generalno ne smatraju da su ovim likovnim zadatkom naučili nešto o sebi. Bilo bi korisno provesti analizu nakon više raznolikih likovnih zadataka kako bi se moglo usporediti postoji li određeni trend u odgovorima. I povrh svega, nužno je razgovarati s učenicima o njihovim stavovima o učenju općenito i učenju o sebi.

5.4. Rasprava o rezultatima istraživanja

Uspoređujući rezultate ankete oba razreda primjetan je trend pozitivnih odgovora i slaganja s tvrdnjama. Treba uzeti u obzir da mnogi učenici nisu bili koncentrirani na sadržaj ankete i da su je htjeli ispuniti u što kraćem roku. Usprkos tome, kod nekih pitanja koja se u postotcima različitih odgovora razlikuju od ostalih primjetno je da su stali i promislili, dakle, ipak se neće složiti baš s bilo čime. Uvodni dio sata u kojemu smo razgovarali o odnosima tijela i prostora, o umjetnosti koja se zbiva van muzeja i koja se manifestira na nekласičan način sigurno je barem djelomično utjecao na njihova promišljanja. Primjeri umjetničkih djela koji su prikazani u prezentaciji izazvali su njihov interes, a to proizlazi iz zaključka da su u tom dijelu nastavnog procesa imali visoku koncentraciju i spontano su izražavali svoje mišljenje. Zato su i rezultati ankete u kojima se razmatra pitanje zanimljivosti, utjecaja i praksi suvremene vizualne umjetnosti u tako velikom postotku afirmativni. Pitanja oko koji su učenici bili nesigurniji, premda i dalje prevladavaju pozitivni odgovori, pitanja su zadovoljstva, iskustva i učenja tijekom nastavnog procesa. Rezultati ankete odraz su učeničkih vještina analize i samorefleksije. Takve vještine često se zanemaruju pod izlikom da nema dovoljno vremena za detaljnu analizu likovnih uradaka. Na oba nastavna sata koja su provedena osigurano je dovoljno vremena za analizu i učenicima su dane upute kako pristupiti analizi, no bio je očit nedostatak interesa. Učenici su odradili svoje zadatke i više nisu bili zainteresirani za interakciju, naučili su da je to kraj nastavnog procesa u kojem se rad prezentira bez diskusije. Teško su se koncentrirali kako bi poslušali zamisli drugih grupa i nisu bili spremni dati svoj doprinos. Na tom dijelu nastavnog procesa trebalo bi najviše raditi. To je faza u kojoj sve iskustvo koje su učenici stekli u kreativnom procesu evaluiraju i osviještavaju, tek nakon toga mogu osjetiti potpuno zadovoljstvo izvedenim radom i preuzeti odgovornost. Odgovornost je jedan od najbitnijih faktora, da bi je učenici stekli trebaju biti svjesni da oni stvaraju nešto i stoje iza toga.

Učitelji tu imaju veoma bitnu ulogu i moraju voditi učenike cijelim procesom, učenici moraju znati da imaju podršku učitelja, ali da o svemu mogu odlučiti sami i tu se rađa osjećaj odgovornosti. Kada učenici uspiju izvesti dobar rad, osjećaju zadovoljstvo i motivaciju za daljni rad jer znaju da su sami zaslužni za svoj napredak te preuzimaju odgovornost. Naravno, događaju se i situacije u kojima nisu zadovoljni, no iz njih mogu još više naučiti ako ih se usmjerava na suočavanje s problemom i potiče na traženje drugačijih rješenja. Refleksijom likovnih radova učenici također uče jedni od drugih, uče se izražavanju svojih stavova i uvažavanju tuđih.

Odgojni aspekt izvedenog istraživanja vidljiv je procesu izvedbe likovnog zadatka. Budući da su učenici radili u grupi, od njih se zahtijevalo da uspostave međusobni dijalog, da se dogovaraju i podijele zadatke. Također, morali su raspravljati o samoj temi rada, o osobnom prostoru. Premda su se usmjerili samo na ugrožavanje osobnog prostora, a ne i rješavanje takve situacije, učenici su iznosili svoje stavove i ideje. Kod učenika je primijećena već izgrađena svijest o vlastitom i tuđem osobnom prostoru, u mnogim promišljanjima pokazuju ozbiljnost i razumijevanje, no primjetan je veliki nedostatak discipline i koncentracije koje su potrebne da bi se stvorila situacija pogodna za daljnje napredovanje. Razlozi za to višestruki su, učenici su se po prvi put sreli s tako slobodnim pristupom nastavnom procesu i njihova prva reakcija bila je iskoristiti takvu situaciju kako bi manje radili, a više se zabavljali. Jednostavno je potrebno ponoviti takav pristup više puta kako bi oni postepeno učili koristiti potencijale takvog učenja. Nadalje, treba uzeti u obzir da su u tim godinama učenici zakupljeni izgrađivanjem vlastitog identiteta i da neprestano traže potvrdu i odobravanje vršnjaka. Često se zatvaraju u grupe i ne žele komunicirati s okolinom. To je jedan od razloga što pri refleksiji radova nismo uspjeli doći do uvida koji bi doprinijeli odgojnom aspektu nastave. Bez obzira na to, sama pitanja koja su im upućena sigurno su ih potaknula na neke nove spoznaje o vlastitoj i tuđim osobnim prostorima. Također, s obzirom na pitanja koja su im upućena tijekom nastave i upitnikom na kraju sata, učenici su stavljeni u poziciju u kojoj im se daje do znanja da je

njihovo mišljenje važno, a to će s vremenom sigurno rezultirati zrelijim odgovorima i preuzimanjem odgovornosti.

6. ZAKLJUČAK

Na temelju provedenog istraživanja može se zaključiti da je u procesu nastave Likovne kulture potrebno u većoj mjeri poticati učenike na promišljanje o likovnim radovima. Primijećeno je da kod učenika uopće nije razvijen takav pristup nastavi. Krenuvši od analize umjetničkih djela, do refleksije svojih i tuđih radova, veoma je bitno da se takav pristup prakticira u nastavi jer potpomaže razumijevanje umjetnosti, ali i razvoj kvaliteta osobe učenika. Kao što je opisano u teorijskom dijelu, suvremenu vizualnu umjetnost potrebno je demistificirati i približiti učenicima. To se može postići edukacijom koja je primjerena potrebama učenika. Također, u istraživanju se pokazalo da učenici imaju interes i razumijevanje za konzumaciju suvremene vizualne umjetnosti i realizaciju radova koji se temelje na suvremenim vizualnim umjetničkim praksama. Svrha rada nije izdvojiti suvremenu vizualnu umjetnost kao vredniju od prethodnih umjetničkih razdoblja, nego dokazati koliko je ona u svom sadržaju kompetentna za odgojno-obrazovnu funkciju škole. Suvremena umjetnost bliska je svakodnevnom životu učenika, njenom konzumacijom učenici razvijaju intelektualne, moralne i psihomotoričke sposobnosti, a samim time postaju i kvalitetnije osobe.

7. Literatura

Bognar, L.(2012). *Kreativnost u nastavi*, Napredak 153 (1) 9 - 20

Duh, M., Zupančič, T. (2009). *Komunikacijske mogućnosti suvremene umjetnosti u okviru likovno pedagoškog rada*, Informatologia 42, 09., 3, 180-185

Duh, M., Zupančič, T. (2011). *Metoda estetskog transfera: opis specifične likovno-didaktičke metode*, Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, Vol: 13 (1/2011), str. 42-75

Maslow, A. H. (1976). *Motivacija i ličnost*, Nolit, Beograd, 1982

Perić, B. (2013). *Kreativnost u nastavi*, Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, Vol. LXI No. 1, str. 145-150, 2015

Puljić, Ž. (1980). *Samoostvarene osobe u psihologiji A. H. Maslowa*, Crkva u svijetu, Vol.15 No.3, str. 268-276,

Rukavina, K. (2010). *»Okulocentrizam« ili privilegiranje vida u zapadnoj kulturi. Analiza pojma u antičkoj, novovjekovnoj i postmodernoj misli*, Filozofska istraživanja, Vol.32 No.3-4, str. 539-556, 2012

Turković, V. (2013). *Likovno obrazovanje: nove pedagoške prakse*, Akademija odgojno-obrazovnih znanosti Hrvatske, CROSBI, str. 279-292

Vuk,S., Tacol T., Vogrinc J. (2015). *Implementation of the Immersive Method on the Artistic Expression of Students in Art Classes*, Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, Vol.15 No.4, str.1189-1218

8. DODACI

9.1. Pisana priprema za izvođenje istraživanja u sklopu nastavnog predmeta Likovna kultura

I. CILJ ISHODI UČENJA U NASTAVNOJ JEDINICI

(znanja, vještine i stavovi)

Odgajno-obrazovni cilj nastavnog sata; upoznati učenike sa praksama suvremene vizualne umjetnosti poput performansa, land arta i instalacije, te da iste primjene u vlastitom likovnom izražavanju. Uz to naučiti će na koje sve načine mogu poimati prostor oko sebe i kako prostor utječe na njihovu komunikaciju sa okolinom.

ISHODI UČENJA (postignuća učenika/kompetencije/znanje, vještine vrijednosti i stavovi)

Učenik će biti sposoban:

Prepoznati prakse suvremene likovne umjetnosti u različitim kontekstima

Objasniti zašto je došlo do pojave suvremenih vizualnih praksi

Primijeniti tehnologiju koju svakodnevno koriste u rješavanju likovnog zadatka

Povezati odnose vlastitog tijela i prakse suvremene vizualne umjetnosti

Staviti u odnos umjetnost i svakodnevicu

II. DIDAKTIČKO-METODIČKI PODACI O NASTAVNOJ JEDINICI

<p>Etape nastavnog sata :</p>	<p>1. Šire istraživanje 8 min.</p> <p>2. Fokusirano istraživanje 5 min.</p> <p>3. Ponavljanje 2 min.</p> <p>4. Realizacija ideje, npr. praktični rad učenika/ individualno i poticaj/učitelj 60 min.</p> <p>5. Analiza i vrednovanje ostvarenih likovnih radova 15 min.</p>
<p>Likovno područje:</p>	<p>Prostorno oblikovanje / 3D</p>
<p>Nastavna tema:</p>	<p>Oblikovanje prostornih površina</p>
<p>Ključni pojmovi:</p>	<p>Umjetnička instalacija, urbanizam, performans</p>
<p>Likovni elementi:</p>	<p>Prostor</p>
<p>Elementi gradnje likovne sintakse:</p>	<p>Likovne kompozicije, redefinicija</p>
<p>Likovni motiv:</p>	<p>Koristeći kameru prikazati kako riješiti ugroženost osobnog prostora</p>
<p>Likovni problem:</p>	<p>Tijelom prikazati kompoziciju</p>
<p>Likovno tehnička sredstva:</p>	<p>Kamera</p>

Likovno-umjetnička djela vezana uz nastavnu jedinicu:	Allan Kaprow, <i>Yard, Fluids</i> / Adrian Piper, <i>Catalysis III</i> / Valie Export <i>Körperkonfiguration</i> / Gordon Matta-Clark, <i>Splitting</i> / Christo and Jeanne-Claude, <i>Wrapped Coast</i>
Oblici rada:	sociološki oblik rada: grupni rad, frontalni rad psihološki oblik rada: rad po izmišljanju
Metode rada:	grupni rad, frontalna nastava, nastavničko predavanje, razgovor, performativna komunikacija
Mediji (<i>nastavna sredstva i pomagala</i>):	PPT prezentacija, reprodukcije, fotografije
Korelacija:	Tjelesna i zdravstvena kultura
Literatura:	a) Za učenike (<i>udžbenici, priručnici i drugi izvori znanja</i>): 1. POGLED, POTEZ 8 Autori: Ana Šobat, Martina Kosec, Jurana Linarić, Emina Mijatović, Zdenka Bilušić, Dijana Nazor Nakladnik: PROFIL
	b) Za nastavnika (<i>stručno-znanstvena, metodička, pedagoška, psihološka</i>): 1. POGLED, POTEZ 8 Autori: Ana Šobat, Martina Kosec, Jurana Linarić, Emina Mijatović, Zdenka Bilušić, Dijana Nazor Nakladnik: PROFIL

ETAPE NASTAVNO G SATA	UČITELJ	UČENIK	METODE RADA	NASTAVN A SREDSTVA I POMAGAL A
1.ŠIRE <u>ISTRAŽIVA</u>	<p>- studentica se predstavlja učenicima:</p> <p><i>Dobar dan, moje ime je Jelena, studentica sam na Akademiji likovnih umjetnosti i danas bih s vama htjela istražiti što je suvremena vizualna umjetnost i kako bismo je mogli prakticirati na nastavi likovne kulture.</i></p>	<p>- učenici pozdravljaju</p>		<p>- powerpoint prezentacija</p>

<p>1.2 Ponavljjanje,</p>	<p>- studentica nastavlja;</p> <p><i>Za početak ću vas zamoliti da odigrate jednu igru. Igra se sastoji od toga da se polagano krećete po učionici, hodajte opušteno kao da ste u šetnji. Kada je kažem JEDAN nastavite se dalje kretati, ali uz to pogledom potražite jednu osobu i nemojte dopustiti da vam izađe iz vidnog polja gdje god se ona kretala. Kada kažem DVA pokušajte to s dvije osobe. Dakle, svi se nastavljate kretati, ali pokušajte pogledom pratiti, tj. imati u vidnom polju dvije osobe koje se također kreću. Kada kažem NULA krećite se kao na početku, samo ležerno hodajte.</i></p> <p>- studentica i učenici igraju igru</p> <p>- studentica predlaže:</p> <p><i>Sada ću uvesti novo pravilo!</i></p> <p>- studentica s pik trakom omeđuje jedan dio učionice koji je manji od polovice učionice, ovisno koliko ima učenika, taj prostor trebao bi biti dovoljno velik da svi učenici stanu u njega, ali da im je sloboda kretanja ograničena</p> <p>- Nastavljamo igru s istim pravilima, ali kada uz JEDAN, DVA ili NULA pljesnem rukom, to znači da igru igrate samo unutar prostora koji je obilježen s pik trakom, a ako ne pljesnem</p>	<p>- učenici igraju igru</p>	<p>- razgovor</p> <p>- igra, performativna komunikacija</p>	<p>- powerpoint prezentacija</p>
------------------------------	--	------------------------------	---	----------------------------------

*rukama to znači da igru igrate u
prostoru cijele učionice.*

<p><u>2.</u> <u>FOKUSIRA</u> <u>NO</u> <u>ISTRAŽIVA</u></p>	<p>- nakon nekog vremena studentica označava kraj igre i predlaže učenicima odmor, uz to ih pita:</p> <p><i>Sviđa li vam se ova igra? Kako ste se osjećali dok ste je igrali?</i></p> <p>- studentica pita:</p> <p><i>Koji likovni element vam je bio potreban prilikom igranja igre? Kada ga je bilo manje bilo vam je teže igrati igru?</i></p> <p>- <i>Kako bismo mogli definirati prostor?</i></p> <p>- <i>Koje vrste prostora postoje? Netko je spomenuo da se tijekom igre osjećao kao da prati nekoga? Što to znači?</i></p> <p>- <i>Kakve su to vrste privatnog i javnog prostora? Što znači osobni prostor? Što je to medijski prostor?</i></p>	<p>- učenici odgovaraju;</p> <p><i>Teško je pratiti dvije osobe istovremeno jer nismo imali dovoljno prostora. Osjećali smo se kao da nas netko prati.</i></p> <p>- učenici odgovaraju;</p> <p><i>Prostor!</i></p> <p>- <i>Prostor je nešto u čemu se krećemo.</i></p> <p>- <i>Kada netko nekog prati zadire u njegov osobni prostor. Postoje privatni i javni prostori.</i></p> <p>- <i>To su vrste prostora koji nije vidljiv, ali svi ga osjećamo i društvo je uspostavilo pravila ponašanja za javni prostor.</i></p> <p>- <i>Medijski prostor isto nije vidljiv, a služi za oglašavanje i odašiljanje</i></p>	<p>- razgovor</p>	<p>- powerpoint prezentacija</p> <p>- vizualni materijal</p>
--	--	--	-------------------	--

	<p><i>- Kako se sve može upasti u nečiji osobni prostor? Može li netko to demonstrirati?</i></p> <p><i>- Može li to biti pomoću buke? Što možete učiniti ako netko u tramvaju priča jako glasno i vama to smeta, a nema mjesta da se udaljite od te osobe?</i></p>	<p><i>poruka te za zabavu.</i></p> <p><i>- učenici se javljaju i pokušavaju prikazati kako se može upasti u nečiji osobni prostor</i></p> <p><i>- Možemo okrenuti glavu od te osobe kako bismo je slabije čuli.</i></p>		
--	--	---	--	--

<p>2.2. Analiza likovno-umjetničkog djela i fotografija</p>	<p>- Razlog zbog kojega razgovaramo o prostoru je taj što vas želim upoznati sa umjetnošću koja je blisko vezana uz prostor. Umjetnici suvremenog doba osjetili su potrebu da se izražavaju u prostorima koji nisu klasični izlagački prostori poput galerija i muzeja. Pogledajmo što su oni radili!</p> <p>- studentica pokazuje pptx prezentaciju</p> <p>- Što vidite na ovim primjerima, gdje se odvija ovakva vrsta umjetnosti?</p> <p>- Što mislite, zašto su ti umjetnici htjeli iznijeti umjetnost na ulice?</p> <p>- Tako je. Njihova ideja je da se umjetnost treba živjeti, a ne čuvati i skrivati u muzejima. Oni su htjeli umjetnost na ulici kako bi bila svima dostupna.</p> <p>- Kako biste opisali njihove radove? Jesu li to slike, skulpture?</p> <p>- A kako ih rade i s čime?</p> <p>- Tako je. Osim toga, oni su htjeli umjetnost koja je aktivna i zanimljiva, često zabavna ili šokantna, a pritom su koristili svoje tijelo, grad ili prirodu kao medij te su tako nastali performansi, umjetnička instalacija i land-art. Također, nije im bilo bitno da njihova umjetnost bude trajna, da se izlaže u muzejima i da je prodaju na umjetničkim aukcijama!</p>	<p>- U gradu, na ulici.</p> <p>- Da je svi mogu vidjeti.</p> <p>- Ne, oni rade neke radnje koje nisu kao klasični umjetnički radovi.</p> <p>- Sa svojim tijelom, građevinama, kockom leda.</p>	<p>- razgovor</p> <p>- usmeno izlaganje</p> <p>- rad s vizualnim izvorima</p>	
---	---	--	---	--

<p>2.3. Najava zadatka</p>	<p>- Jeste li imali priliku ići na neku izložbu, u Zagrebu ili negdje drugdje? Kako je izgledao muzej koji ste posjetili, što je bilo izloženo u njemu?</p> <p>- Možete li usporediti ovakvu umjetnost koja se odvija u javnim prostorima i uključuje mnogo slučajnih prolaznika koji postaju sudionici rada i umjetnost koja se nalazi u muzejima?</p> <p>- Koji je način da se ovakva umjetnost izlaže u galerijskom prostoru?</p> <p>- Što je dokumentacija i koji sve oblici dokumentacije postoje?</p> <p>- Prisjetimo se igre sa početka sata. Osim prostora koji nam je vidljiv, spomenuli smo i nevidljivi prostor. Kakav je to prostor? Kako ga nazivamo?</p> <p>- Kada biste ga ipak trebali vizualizirati, kako biste ga zamislili?</p> <p>- Možete li ga zamisliti da izgleda poput balona, ljudi ga često tako opisuju?</p> <p>- Ima li taj balon jasne granice, o čemu ovisi njegova veličina?</p> <p>- Ustanite se. Pokušajte pokazati svoj osobni prostor, tj. granicu između osobnog i javnog prostora!</p>	<p>-učenici komentiraju i odgovaraju na pitanja</p> <p>- Umjetnost u javnim prostorima je neuobičajena, u muzejima je ponekad dosadno.</p> <p>- Kao i na prezentaciji, mogu se izložiti fotografije i video zapisi.</p> <p>- Dokumentacija je kada neki događaj zabilježimo pomoću snimke ili fotografije.</p> <p>- To je prostor koji je privatni, naš osobni prostor.</p> <p>- To je nevidljivi prostor oko nas koji osjećamo.</p>	<p>- razgovor</p>	
----------------------------	--	--	-------------------	--

	<p>- Što mislite, kolika je udaljenost između vas pristojna i kada ulazite u nečiji osobni prostor? Pokažite!</p> <p>- U svakoj kulturi pristojna udaljenost je malo drugačija. Postoje četiri zone razmaka, to su intimna, osobna, društvena i javna.</p> <p><i>Intimna zona je najvažnija. Možete li demonstrirati kolika udaljenost uključuje intimnu zonu? Što mislite, kome je dozvoljeno ući u tu zonu?</i></p> <p>- Tako je, naravno, to često ovisi o situaciji. Intimna zona proteže se oko 15 do 45 cm, kao što je i većina vas pokazala.</p> <p>-,, Vrlo je važno poznavati i svoj osobni prostor kako bi ste ga znali zaštititi. To je nešto što svi osjećamo, ali ne razmišljamo često o tome. On je malo veći od intimne zone. Pokažite njegove granice!</p> <p>- Osobni prostor uključuje razmak oko 45 cm do 120 cm, to je prostor koji zauzimamo prilikom prijateljskih okupljanja, recimo proslave rođendana. Nakon toga slijedi društveni prostor od 120 cm do 350 cm koji zauzimamo s osobama koje ne poznajemo, ali smo u situaciji koja zahtijeva komunikaciju, recimo s osobom koja je zaposlena u trgovini. Javna zona je ona preko 350 cm – kada se obraćamo većoj skupini ljudi.</p>	<p>- Da.</p> <p>- Ima granice, ovisi koliko smo bliski sa drugom osobom, poznajemo li je. Ovisi o situaciji.</p> <p>- učenici pokazuju svoj osobni prostor i njegove granice</p> <p>- učenici pokazuju udaljenost</p> <p>-učenici demonstriraju i komentiraju:</p> <p><i>Obitelj može ući u tu zonu. Roditelji braća i sestre, i jako bliski prijatelji.</i></p>		
--	--	--	--	--

	<p>- Je li vam netko ušao u intimnu zonu, u kojim situacijama i kako ste to riješili?</p> <p>- Što mislite koliko je osobni prostor važan u komunikaciji i općenito za vas? Koliko distanca između dvije osobe prikazuje njihov odnos?</p> <p>- Dobro je da smo se prisjetili raznih situacija upadanja u osobni prostor jer će vam to biti potrebno za današnji zadatak. Vaš zadatak je da osmislite jednu ili više situacija u kojoj je nečiji intimni ili osobni prostor ugrožen i da prikazete kako riješiti tu ugroženost vlastitog osobnog prostora, ali pomoću neverbalne komunikacije.</p> <p>Što znači neverbalna komunikacija, kako ljudi mogu komunicirati neverbalno?</p> <p>- Sada ću vam objasniti što ćete raditi. Podijelit ćete se u grupe (4,5 učenika). Nakon toga prvo se odlučite hoćete li snimati video-radove ili fotografije. Ako se odlučite snimiti video-uradak trebate imati scenarij. Ako se odlučite za fotografije trebate imati barem tri različite situacije. Nakon što osmislite svoje ideje trebate se konzultirati sa mnom i potom možete početi snimati.</p>	<p>-učenici pokazuju zonu osobnog prostora</p> <p>- učenici prepričavaju svoje doživljaje</p> <p>- učenici komentiraju i demonstriraju</p>		
--	--	--	--	--

Također, zajednički trebate osmisliti izjavu koja će stajati uz vaš rad.

- Neverbalna komunikacija odvija se između dvije osobe koje komuniciraju, ali ne koriste riječi, već koriste pogled, geste i govor tijela.

<p><u>3.</u> PONAVLJA NJE</p>	<p>- Može li netko ponoviti što je današnji zadatak?</p> <p>- Dobro, podijelit ćete se u grupe tako što će svatko od vas izvuci papirić s bojom. Ista boja znači ista grupa. Nakon toga se dogovorite želite li snimati video ili fotografirati.</p> <p>- Sada kada ste odlučili koji medij ćete koristiti dat ću vam upute.</p> <p>- studentica dijeli učenicima papire s uputama;</p> <p>- uz to u uputama su opisane neke situacije neverbalne komunikacije i situacije ulaska u tuđi osobni i intimni prostor</p> <p>- Za video-radove: Osmisliti scenu koja bi uključivala neki javni prostor, npr. čekaonica, tramvaj, lift. Izrežirati scenu praćenja i imitiranja neke osobe.</p> <p>- Za fotografije: Zabilježiti situacije i poze u kojima neka osoba ignorira</p>	<p>- Trebamo snimiti ili fotografirati situacije u kojima je netko ušao u naš osobni prostor.</p> <p>- učenici se raspoređuju u grupe i dogovaraju se hoće li snimati video-radove ili fotografirati</p> <p>- učenici međusobno trebaju preraspodijeliti svoje uloge kako bi efikasnije izveli zadatak, raspoređuju se u one koji snimaju, fotografiraju, osmišljavaju scenarije, odlučuju o kadru, poziraju, izvode scenarij</p>	<p>- razgovor</p>	
---	--	---	-------------------	--

	<p>neku drugu, okreće joj leđa, udaljava se, gleda u stranu.</p>			
--	--	--	--	--

Postaviti situaciju u kojoj jedna osoba ima nametljiv i dominantan stav naspram druge osobe i zadire u njezin intimni prostor.

Tijelima predočiti situaciju podrške i prijateljstva.

<p><u>4.REALIZACIJA IDEJE, PRAKTIČNI RAD UČENIKA</u></p>	<p>- studentica pomaže učenicima osmisliti scenarij i poze, razgovaraju o kutu snimanja i raspoređuju zadatke međusobno</p>	<p>- kada je sve dogovoreno učenici počinju snimati i fotografirati</p> <p>- nakon toga pišu izjavu i pripremaju prezentaciju rada</p>		
---	---	--	--	--

<p><u>5. ANALIZA</u> <u>I</u> <u>VREDNOV</u> <u>ANJE</u> <u>OSTVAREN</u> <u>IH</u> <u>LIKOVNIH</u> <u>RADOVA</u></p>	<p>- Sada neka jedna po jedna grupa predstavi svoj rad. Prvo ćemo pogledati video-radove/fotografije i sami pokušati shvatiti o kakvoj se situaciji radi. Slobodno postavljajte jedni drugima pitanja. Nakon toga ćemo čuti izjavu za svaki rad.</p> <p>- Sada, kada smo pogledali svaki rad i poslušali izjave, analizirat ćemo ih na temelju ove četiri smjernice.</p> <p>- na prezentaciji se pojavljuju smjernice za analizu rada koje uključuju:</p> <p>1. JESU LI UČENICI USPJELI IZRAZITI JASNU PORUKU? (Jesu li ideja, zamisao, poruka, koju su htjeli prenijeti jasni?)</p> <p>2. NA KOJI NAČIN SU UČENICI TEHNIČKI I FORMALNO OSTVARILI ZADATAK? (Video-rad, fotografija, kut snimanja, kadar, scene.)</p> <p>3. ORIGINALNOST IDEJE I IZVEDBE RADA</p>	<p>- učenici gledaju jedan po jedan rad od svake grupe, nakon svakog gledanja slušaju izjavu i postavljaju pitanja</p> <p>- učenici analiziraju radove putem danih smjernica</p>	<p>- razgovor</p>	
--	---	--	-------------------	--

	<p>(Scenarij, kompozicija, kreativnost, nova rješenja, koncept.)</p> <p>4. CJELOKUPNI DOJAM</p> <p>(Je li rad duhovit, emotivan, ohrabrujuć, provokativan, zabavan?)</p>			
<p>5.2. Ponavljanje</p>	<p><i>- Možete li sada, nakon svih ovih radova, pokušati definirati što je to osobni prostor? I kako ga možemo opisivati iako je nevidljiv? Kako ste vi izrazili osobni prostor i njegovo ugrožavanje?</i></p>	<p>- učenici odgovaraju na pitanja</p>	<p>- razgovor</p>	

**5.1. Analiza i
vrednovanje**

*- I za kraj vas molim da ispunite
anketu koja će mi pomoći u mom
istraživanju!*

- učenici
ispunjavaju ankete

OBLIKOVANJE PROSTORNIH POVRŠINA

Ključni pojmovi:

performance

umjetnička instalacija

land art

Likovno-umjetničko djelo:

Allan Kaprow

***Yard*, New York, 1961**

***Fluids*, Pasadena, 1967**

Adrian Piper

***Catalysis III*, New York, 1970**

Valie Export

***Körperkonfiguration*, Mahoniflöte, 1982**

Gordon Matta-Clark

***Splitting*, New Jersey, 1974**

Christo and Jeanne-Claude

***Wrapped Coast*, Sydney, 1968-69**

9.2. Upitnik

	Uopće se ne slažem	Uglavnom se ne slažem	Ne mogu se odlučiti	Uglavnom se slažem	U potpunosti se slažem
Zadovoljan/na sam radom koji je naša grupa napravila.	0	0	0	0	0
Mislim da tijelo može biti sredstvo izražavanja u umjetnosti.	0	0	0	0	0
Mislim da su iskustvo i ideja rada jednako bitni kao i sama izvedba rada.	0	0	0	0	0
Prilikom rada naučio/la sam nešto novo o sebi.	0	0	0	0	0
Mislim da se suvremena vizualna umjetnost bavi aktualnim problemima čovjeka i društva.	0	0	0	0	0
Mislim da su djela suvremene vizualne umjetnosti zanimljiva.	0	0	0	0	0

<p>Mislim da suvremena vizualna umjetnost može utjecati na razmišljanje i djelovanje pojedinca.</p>	o	o	o	o	o
<p>Mislim da umjetnost koja nije u muzejima ima jednaku vrijednost kao i ona koja je u muzejima.</p>	o	o	o	o	o